

Zaměstnanecké vlastnictví má budoucnost.

Vize nové cesty s osvědčenými podnikateli

přináší expremiér Paroubek

- CZ24 News | 17. července 2023

ČESKO: Jsou-li zaměstnanci i podílňíky, mají právo nejen na odpovídající část výnosů, ale také na informace a kontrolu chodu společnosti. Nemohou být tak snadno zaskočení a mohou se včas bránit.

Vláda je v ekonomické oblasti bezradná. Je to zřejmé i z důvodu prudce rostoucího schodku státního rozpočtu, který by už v červnu dosáhl čtvrt bilionu korun, kdyby to nezachraňovaly evropské fondy. Valí se na nás katastrofa, a to se pochopitelně týká jak občanů, tak hospodářské sféry. Všude se čeká na nějaký impuls, který by zemi vyvedl na nadějnější dráhu.

Významná část podnikatelů zároveň cítí, že problém má dlouhodobé kořeny v podobě přežilého modelu, založeného na laciné práci a cenovém podbízení české produkce ve světě. Jeho posledním dozvukem byla umělá devalvace koruny („kurzový závazek ČNB“), který přes tři roky udržoval podhodnocenou měnu a zaručoval tak, že část českého vývozu byla fakticky zadarmo nebo řekněme se slevou. Teď, když se karta obrátila – měna posílila a nízké české ceny zlikvidovala nejvyšší inflace v EU – je starý systém v troskách.

Není proto divu, že zaujala iniciativa skupiny nejdynamičtějších podniků, které se ujaly revize prošlého ekonomického modelu, či jak píší reVize. Tedy zároveň tvorby nové vize odpovídající příležitostí 21. století. Vyzývají k nové ekonomické transformaci ve prospěch ekonomiky šetrné k životnímu prostředí, vysoké přidané hodnotě a konkurenceschopnosti srovnatelné s nejvyspělejšími státy světa. Této výzvě odpovídá i zvolené označení této dobrovolné otevřené iniciativy – Druhá ekonomická transformace.

Je možné, že tohle si nechali napsat od nějaké agentury, ale výčet členů, který najdeme na adrese <https://druhaekonomickatransformace.cz/> naznačuje, že prosazují něco, co řada z nich už dávno dělá. Z politického hlediska je zajímavé, že si uvědomují význam toho, aby nový model zahrnoval nejen environmentální, ale také sociální udržitelnost. Jedním z praktických kroků, který tomu může vyjít vstříc, je snaha o zpřístupnění zaměstnaneckého vlastnictví, v jejich podání hlavně zaměstnaneckých akcií.

Zaměstnanecké akcie byly velkým tématem 90. let, ale jak už je u nás zvykem, podařilo se je zabít špatnou legislativní úpravou. Příděl zaměstnaneckých akcií je z daňového hlediska vnímán jako příjem, takže běžný občan žijící od výplaty k výplatě se dostanete do kleští platit teď daně z něčeho, co poskytne skutečný příjem až za řadu let. Kde se o tom uvažovalo jako o náhradě části mzdy, tam by zaměstnanec přišel o peníze dvakrát, napřed na pásce a pak ještě nad daňovým přiznáním.

Připravuje se údajně realističtější novela zákona, přesněji, měla by se připravovat, je to ve vládním prohlášení. Ale všichni vidí, jak se v tom vláda topí.

Zatímco zaměstnanec s akciemi se může těšit až na budoucí výnosy, rychle rostoucí podniky vidí v zaměstnaneckých akciích okamžitý příjem v podobě hotovostní úspory. Nabízejí je nejlépe placeným manažerům a specialistům, kterým by jinak museli poskytnout podstatně vyšší mzdu.

Z pohledu levicového politika, kterým se stále cítím, je však zaměstnanecké vlastnictví něčím víc.

Pokud by bylo pojmato šířeji, pro velké počty zaměstnanců a s dostatečnou podporou, aby se mohlo v prvních letech uchytit, vneslo by do ekonomiky podstatnou dávku demokracie – a není pravda, že demokracie do podniku nepatří.

Jsou-li zaměstnanci i podílňíky, mají právo nejen na odpovídající část výnosů, ale také na informace a kontrolu chodu společnosti. Může být včas varován před vývojem, který spěje k neúspěchu a připraví lidi o práci. Je to podobné jako s účastí zástupců zaměstnanců v dozorčích radách. Nemohou být tak snadno zaskočeni a mohou se včas bránit.

Nejúspěšnější formou zaměstnaneckého vlastnictví je klasické družstevnictví, tedy podnik vlastněný těmi, kdo v něm pracují. Svým principem jeden člen, jeden hlas je zároveň chráněn před nepřátelským převzetím.

David Ellerman, bývalý ekonom Světové banky a zakladatel Asociace průmyslového družstevnictví, poukazuje na výhody hlasování podle členského principu. Takový hlas se nedá koupit, ani prodat. Rozdělení hlasů podle počtu akcií, se kterými se obchoduje na burze, nebo vlastnického podílu, který se dá získat na trhu nebo fúzí, vede k velké koncentraci vlastnictví. Ta je zdrojem obrovských sociálních rozdílů, které jsou opakem sociální udržitelnosti.

Na výhody družstevnictví ukázala finanční krize 2008, kdy družstevní podniky obstály lépe než jiné formy vlastnictví, jak poté konstatovala Evropská komise. Ve Francii v čase socialistických vlád to vedlo k rozhodnutí zakotvit výhody „sociálního solidárního podnikání“ do zvláštního zákona, který byl přijat pár dní před tím, než Emmanuel Macron v říjnu 2014 zahájil politickou kariéru jako ministr hospodářství za prezidenta Hollanda. Jedním z revolučních prvků, které tam najdeme, je podpora pro převzetí ohroženého podniku zaměstnanci.

Takhle daleko zatím české úvahy nešly, ale měly by jít. Jinou věcí je, že Macron v nové roli nedokázal těchto nástrojů využít a zemi teď potápějí mladí lidé bez práce a perspektivy.

Jako levicový politik přeju zaměstnaneckému vlastnictví úspěch, ale jak ukazují i podnikatelské pokusy o změnu základního nastavení české ekonomiky, jsou zde silné objektivní proudy, které si vynucují větší ekonomickou demokracii samy. Ona totiž prostupuje celou novou ekonomikou.

Stále běžnější je spolupráce rozptýlených aktérů po internetu na principech sdílení. Pohybují se na hranicích trhu, kdy nejsou třeba peníze, protože se platí časem, důvěrou, nadšením a společným využitím produktu. Přibývá technologií řízených počítačem, kde digitální předlohy vznikají globálně v otevřené spolupráci, ale vlastní výroba pak může být malá a lokální.

Tohle je opravdu nová vize, kde můžeme jít část cesty s osvědčenými podnikateli. Ta naše je však radikálnější. Je velkým úkolem levice prosadit tuto formu ekonomické demokracie co nejšířeji, protože nabízí nejen ekonomickou prosperitu, ale i suverenitu a svobodu. Chcete hodnoty? Tady jsou.

AUTOR: Jiří Paroubek

[ZDROJ](#)